

Освіта, наука, література та мистецтво у міжвоєнний період

У 20-30-х рр. XX ст. людство здійснило нові кроки в розвитку культури. Прискорення соціально-економічного розвитку, технологічний поступ загострили потребу в кваліфікованій робочій силі.

Після завершення Першої світової війни починає швидко розвиватися промисловість. Формується новий технічний рівень виробництва. Це змушує роботодавців шукати освіченіших працівників, що стало справжнім викликом: на початку XX століття читати й писати вміли лише 20% населення планети. А от у 1920-ті роки частка письменних зросла вже до 30%. Важливість бодай мінімальної освіти стає очевидною — без неї вже неможливо отримати хорошу роботу.

Поступово початкова та середня освіта стають обов'язковими. Так, у 20–30-х роках XX століття Радянський Союз заявив про подолання неписьменності населення. У США відбувається диференціація освіти: учнів ділять на «академічно здібних» та тих, які мають «практичне мислення».

У Франції та Великій Британії активно розвивається вища освіта. Так, французькі виші залишаються світовими освітніми центрами, а британські — визнаними світовими центрами розвитку науки. Хіба ви не чули про Кембриджський, Оксфордський чи Единбурзький університети?

У міжвоєнний період формується структура освіти в сучасному її вигляді: від початкової школи до вишу. Однак акцент робили на вивченні предметів природничо-математичного і технологічного циклів.

Попри активне впровадження новацій, освіта в міжвоєнний період розвивалася все-таки нерівномірно. Для більшості людей вона залишилася недоступною, особливо на колоніальних і залежних територіях.

Величезний вплив на розвиток суспільства першої половини XX століття справили досягнення науки й техніки. Попри все горе, яке Перша світова війна принесла мільйонам людей, вона стала й рушієм у розвитку технологій. Окрім появи неіржавної сталі та нової смертоносної зброї, війна породила винаходи, без яких важко уявити сьогодення — застібку-блискавку, розчинну каву, чай у пакетиках, наручні чоловічі годинники... Завдяки винаходам **Ніколи Тесли** ключову роль у нашій культурі починає

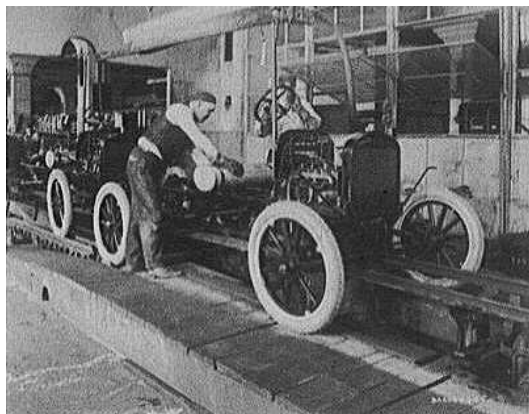
відігравати електрика: без неї не було б освітлення, кіно, побутових приладів і потужних електричних двигунів.

Тридцяті роки увійшли в історію завдяки проривам у медицині: так, діабет почали лікувати інсуліном, а ще в людства з'явився перший антибіотик — пеніцилін.

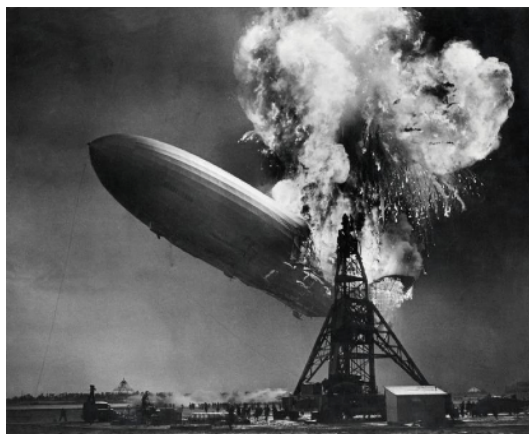
Характерними тенденціями стали стрімкий розвиток фізики, хімії, біології та утворення нових напрямів науки — біохімії, геофізики, хімічної фізики, геохімії тощо.

Усій планеті відомі фізики **Альберт Айнштайн** зі своєю теорією відносності та **Макс Планк** із квантовою теорією. Єдина жінка, яка двічі удостоєна Нобелівської премії, полька **Марія Склодовська-Кюрі**, поклала на вівтар науки своє життя — досліджуючи явище радіоактивності, вона захворіла на променеву хворобу.

На 20-ті роки припадає активний розвиток економіки та культури в багатьох країнах — як у Західній Європі, так і у США. На фоні економічної стабілізації та підвищення рівня життя суспільства, а також завдяки удосконаленню винаходів попередніх часів надбання культури стають доступнішими для людей. У «буремні двадцяті» у мегаполісах вирують вечірки, молодь захоплюється новою музикою — джазом. Радикально змінюються мода та спосіб життя, розвиваються кінематограф, професійний спорт.

Конвеєр зі збирання автомобілів на заводі Генрі Форда, 1923 р.

Дирижабль «Гінденбург» у полум'ї, 6 травня 1937 р.

Неабиякого розмаху досягають автомобільна промисловість й авіація. У 1921 році у США налічувалося 10,5 млн авто. Впродовж 1928 р. у Німеччині випустили 150 тис. автомобілів і 140 тис. мотоциклів. Вже до кінця 1928 року у США в русі перебувало 25 млн автомобілів

У XX сторіччі настав справжній прорив у авіабудуванні. Значний поступ бачимо в галузі військової авіації. З'являються бомбардувальники, винишувачі, гідроплани... А згодом американський винахідник з українським корінням Ігор Сікорський конструює перший гелікоптер. Спочатку в пасажирському повітроплаванні зробили ставку на дирижаблі — гігантські повітряні кулі, в кабіні яких перевозили пасажирів. Однак після катастрофи дирижабля «Гінденбург», у якій загинуло 35 людей, цей вид транспорту

визнали надто ненадійним. Відтоді винахідники зосередили зусилля на розробці пасажирських літаків.

Упродовж міжвоєнних десятиліть активно вдосконалюються засоби масової інформації: розвивається радіо й зароджується телебачення. Олімпійські ігри 1936 р. в Берліні публіка вже могла дивитися у прямому ефірі. Першим масовим мовником, до речі, була відома в сучасному світі ВВС. У передмісті Лос-Анджелеса, Голлівуді, збудували фабрику масового кіно. Виникають компанії «Фокс» та «Дісней», «Метро-Голдвін-Маєр», «Ворнер Бразерз», «Коламбія Пікчерз», які й донині тішать кіноманів прем'єрами. Німе чорнобіле кіно заговорило, заграло різними барвами. Кінопродюсери створили концепцію «суперзірок» — акторів, шалено популярних в усьому світі. Ми й зараз знаємо про Чарлі Чапліна, Фреда Астора, Гампфрі Богарта, Грету Гарбо, Джуді Гарленд та Джоан Кроуфорд.

Кадр з фільму «Співак джазу» (1927 р.)

Коко Шанель

Доволі показово відтворювала стан повоєнного суспільства мода. Революцію у світі стилю здійснила Коко Шанель, яка зробила побут європейок значно практичнішим. Відтепер у ньому з'явилися брюки, піджаки, чорні вільні сукні, маленькі елегантні капелюшки й сумочки. Популярності стиль Коко набув завдяки тому, що жінки стали більш суспільно активними, зайнятими на виробництвах, а це вимагало й зручніших моделей одягу.

Культура міжвоєнного періоду. Перша світова війна мала дуже тривалі наслідки для мистецтва. Це перший масштабний збройний конфлікт, у якому брала участь величезна кількість призовників з усіх верств населення багатьох країн. Жахливий досвід місяців в окопах, газових атак, загибелі друзів і побратимів завдав травм цілому поколінню, яке ще довго називали «втраченим» — багато колишніх солдатів так і не змогли залишити війну позаду.

Літератори цього періоду часто пишуть про двобій людини зі світом, природу людських страждань, війну й поневір'яння. Міжвоєнні десятиліття подарували нам безліч талановитих письменників: від Теодора Драйзера до Михайла Булгакова, від Марселя Пруста до Еріха Марії Ремарка; у ці часи творили Ернест Гемінгвей і Вільям Фолкнер.

Поруч із великою літературою підрастає також її молодший братик — комікс, який після Другої світової розвинеться до графічного роману, що й досі шалено по-

Супермен

Бетмен

Диво-жінка

пулярний в усьому світі. На сторінках коміксів супергерої боронили світ від зла. Культовими стали постаті Супермена, Бетмена, Диво-жінки, Флеша, Людини-павука та інших.

Звісно, змінилося й мистецтво. Початок ХХ сторіччя називають добою розвитку «ізмів» — напрямів у мистецтві, які разом окреслюють як модернізм. Наприклад, фовізм, кубізм, футуризм, імпресіонізм, конструктивізм... Жага змін, відкидання традицій, іронія, внутрішня свобода — ця філософія якнайкраще пасувала тому, як відчували світ письменники та художники, що повернулися з фронтів.

Активно розвиваються модернізм і авангардизм у всьому розмаїтті напрямів і течій. Наш знаменитий земляк Казимир Малевич засновує новий напрям абстрактного мистецтва — супрематизм. У прагненні досягти повного розриву живопису із зображенням реального світу Малевич створює знаменитий «Чорний квадрат».

Його колеги шукали власні способи відобразити свої переживання та філософію на полотні. Кубісти захоплювалися геометрією та відтворенням об'ємних форм на площині. На картинах футуристів у людини, що біжить, з'являється безліч рук і ніг — і ми ніби бачимо шалений темп її життя. А експресіоністи виражали у своїх картинах насамперед емоційний стан людини.

Відомий на весь світ художник Сальвадор Далі творив у напрямі сюрреалізму. Сюрреалісти проголошували джерелом мистецтва сферу підсвідомого (інстинкти, сни, галюцинації). Картина Далі «Сталість пам'яті» стала символом мінливості й хиткості часу і простору. Художник пояснював, що в основі твору — його враження від теорії відносності, сформульованої Айнштайном, та спостереження за плавленням сиром.

Розвиток культури в тоталітарних та демократичних державах різнився. У демократичних — діяли принципи творчої свободи. А от у тоталітарних — культуру ставили на службу ідеології та керівній політичній силі. Прикладом є СРСР, у якому єдино правильним творчим методом визнали соціалістичний реалізм. Головним завданням митців було прославляти радянську систему й насаджувати комуністичні ідеали. А діячі культури, які прагнули творчої свободи, зазнавали репресій.

Монумент «Робітник і колгоспниця»
Віра Мухіна, 1937 р.

Отож, на розвиток культури міжвоєнного періоду впливав гіркий досвід Першої світової війни, завдяки якому з'явилося чимало нових мистецьких напрямів. Динамічний індустріальний розвиток країн світу сприяв змінам в освіті й науці, що супроводжувалися появою нових технічних винаходів.

Поступово культура ставала масовою, і змогу користуватися всіма культурними надбаннями людства отримав кожен.

Навіть сто років потому ми ще відчуваємо культурний вплив цих кількох десятиліть.

Практичні завдання

Завдання 1. Дайте відповідь на запитання:

- 1) Які причини зумовили розвиток освіти і науки у світі?
- 2) Які зміни відбулися в системі освіти в першій третині XX ст.?
- 3) Як Перша світова війна вплинула на розвиток культури міжвоєнного періоду?
- 4) Які наукові відкриття 1920–1930-х рр. змінили життя людей у цілому світі?
- 5) Охарактеризуйте основні ідеї та напрями в розвитку мистецтва міжвоєнного періоду.

Завдання 2. Опрацюйте список рекомендованих джерел та доповніть блок-схеми, які ви складали під час перегляду відеоуроку, до теми: «Освіта, наука, література та мистецтво у міжвоєнний період».

Завдання 3. Оформте у вигляді коміксу міні-проєкт на тему: «Повсякденне життя європейців у міжвоєнний період» (довільні форма та об'єм).

Рекомендовані джерела

1. Всесвітня історія. 10 клас. §35. Освіта та наука. Література й мистецтво. YouTube.

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=2ChpQYfqMYA> (15.04.2021)

2. Вільний простір. 24.04.2014. Запоріжцям показали фільм Чарлі Чапліна Великий диктатор 24042014. YouTube.

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LfOLk2ubdwM> (15.04.2021)

3. Уроки історії Пітона Каа. Світова культура 30-х років XX століття (укр.) Всесвітня історія. Новітній час. YouTube.

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mGaSM9v-GOQ> (15.04.2021)

4. Студентська бібліотека. Букліб. Тенденції розвитку і досягнення зарубіжної культури. URL: <https://buklib.net/books/27740/> (15.04.2021)